

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขององค์การบริหารส่วน ตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี¹

นายวินัยศ ประมูลจิตรสกุล²
รศ.ดร.วรารภรณ์ จุลปานนท์³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม และแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม โดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลจากงานสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ต่างๆ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการลงภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง ประมาณเดือน ตุลาคม 2563 โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ระดับสูง คือนายกององค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 ท่าน โดยผู้ศึกษาวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วัตถุประสงค์ของการศึกษา และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษารวมถึงทฤษฎีแนวคิด และการวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นขอบเขตในการศึกษา และในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นได้นำข้อมูลมาสรุปประเด็นที่สำคัญ และรายงานผลการศึกษาเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม มีการดำเนินงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จอย่างดี

¹บทความเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว ²โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รศ.ดร.วราภรณ์ จุลปานนท์

²นักศึกษานิพนธ์โท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าศึกษาอิสระ

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ สอดคล้องกับการพัฒนาของสังคม การจากนำหลักการพัฒนาประเทศที่มีแบบแผนของประเทศทางตะวันตกที่เน้นการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในด้านอุตสาหกรรม ผลักดันให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงทำให้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาจากภาคเกษตรกรรมสู่ ภาคอุตสาหกรรมยังขาดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีทิศทางทำให้เกิดผล กระทบทางการลงทุนกับผลที่จะได้รับจึงเกิดการเสื่อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างรุนแรงไม่สอดคล้องกับวิถีชุมชนในสังคมไทย การบุกรุกและการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ การสมดุลในการพัฒนาจึงกระทบกับความ เป็นอยู่ของสังคมที่มีความร่ำรวยกับยากจน มากขึ้นตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้นในพื้นที่ที่จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาองค์ประกอบโครงสร้างส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2543 และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จัด ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 เทศบาล และ องค์การบริหาร ส่วนตำบล ต่างมีอิสระในการตัดสินใจในการ กำหนดทิศทาง นโยบาย และ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ในขณะที่ประเทศไทยอยู่ในระหว่างการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติ อารยประเทศต่าง ๆ นั้น กระบวนการพัฒนาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสอง

ลักษณะที่ สวนทางกัน กล่าวคือ ในขณะที่การพัฒนาทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางวัตถุ ประชาชนมีความสะดวกสบายและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในเวลาเดียวกัน ผลของการพัฒนา ได้ส่งผลกระทบต่อ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ ผืนป่าอันกว้างใหญ่ต้องถูกเปลี่ยนแปลง รวมทั้งพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ที่เคยถูกจับจองเพื่อการผลิตในทางการเกษตร จนกระทั่งถึงจุดที่เริ่มขาดแคลน เนื่องจากขายให้กับ กลุ่มนายทุน ในขณะที่ความต้องการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรยังคงมีอยู่ ทำให้เกิดแรงกดดันและบีบบังคับ ให้เกษตรกรต้องรุกเข้าจับจองพื้นที่เสื่อมคุณภาพรวมทั้งบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยกฐานะจากสภาตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีบทบาทความสำคัญต่อประชาชนในเขตพื้นที่หลายประการ จากโครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเกือบทั้งหมด ทำให้สามารถที่จะรับรู้ถึงปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ได้อย่างแท้จริง และจากการที่ ยกฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจเป็นอิสระ ผู้บริหารมีอำนาจหน้าที่มากขึ้น และส่วนหนึ่งในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กิตติศักดิ์, 2544 : 3 อ้างใน กรมการปกครอง, 2539)

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านการจัดการและบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่มี ความชัดเจน ประชาชนยังไม่ทราบเกี่ยว กับแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การให้ความร่วมมือและการเอาใจใส่ของประชาชนยังมีน้อย

การวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานนี้มีความรับผิดชอบโดยตรงในการดูแลรักษา พื้นฟูบูรณะสาธารณประโยชน์ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดในท้องถิ่นของตนเอง จากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพของหมู่บ้านและ สังคมอุตสาหกรรม การจัดการบริหารชุมชนจึงมีบทบาทในการที่จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การจัดทำแผนโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ที่จะต้องสร้างจิตสำนึก การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากที่ดิน สาธารณะและแหล่งน้ำ ทำให้เกิดปัญหาการเกษตรที่ขาดน้ำในการบริหารจัดการ การเข้าไปดูแลหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องยังขาดจิตสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบในแหล่งน้ำ ป่าไม้ บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถ

จัดการปัญหาได้จะต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ เอกชนในการสร้าง เครือข่ายในการรับผิดชอบร่วมกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาถึงการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรีมาไม่น้อยทีเดียว เพราะผู้ศึกษาวิจัยเป็นผู้ที่ได้อาศัยในพื้นที่จังหวัดสระบุรีได้ สัมผัสกับองค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหาร ส่วนตำบลชะอม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม
3. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม

รูปแบบของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยจะ ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากมุมมองของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการวิจัย 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าและการเก็บ รวบรวมข้อมูลจาก สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เกี่ยวข้อง แล้วนำไปวิเคราะห์เพื่อตั้งคำถามในแบบสัมภาษณ์
2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบ เป็นทางการ (Structured interview or formal interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มี คำถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิจัยสนาม (Field Research) โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง (Interview) การสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์การวิจัย และบทสรุปดังนี้

1. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม

ผลการวิจัยพบว่าแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเน้นเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะว่า ตำบลชะอมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีป่าไม้ น้ำตก ลำธารที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประชาชนส่วนมากประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน ปลูกไม้ล้อมจำหน่าย องค์การบริหารส่วนตำบลจึงได้เน้นเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดย มีการจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการที่ตำบลชะอมเป็นพื้นที่มีธรรมชาติสวยงามมีทั้งป่าไม้ น้ำตก คลองธรรมชาติ และอยู่ไม่ไกลจาก กรุงเทพมหานคร จึงมีนักลงทุนสนใจเข้ามาทำธุรกิจกันเป็นจำนวนมาก การเจริญเติบโตรวดเร็ว ระบบการพัฒนาต่างๆ ของตำบลชะอมยังไม่ได้มีความรวดเร็วทันต่อการรองรับความเจริญเติบโตที่ตามมา จึงได้เกิดปัญหาเช่นการตัดไม้ทำลายป่า รุกล้ำแหล่งน้ำลำธารต่างๆ ตลอดจนปัญหาด้านขยะที่มีมาจากนักท่องเที่ยว นักธุรกิจได้เข้ามาลงทุนด้านทำโฮมสเตย์ เป็นจำนวนมาก

3. แนวทางในการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม

ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องได้รับการดูแล และหาแนวทางแก้ไขโดยด่วน เพราะว่าถ้าดำเนินการล่าช้าจะส่งผลกระทบเป็นอย่างมากกับคนในพื้นที่ เช่นปัญหาด้านมลภาวะ ของขยะที่มีมากเกินไป ปัญหาด้านป่าไม้ก็ต้องได้รับการดูแลแก้ไข

โดยการปลูกป่าทดแทน และป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อรักษาระบบนิเวศน์ของผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งนอกจากจะมีป่าไม้ แหล่งน้ำ ลำคลองตามธรรมชาติ แล้วยังมีสัตว์ป่า อีกมากมาย ที่คนในพื้นที่เข้าไปลักลอบ จับ ฆ่า เพื่อนำมาจำหน่าย มีสัตว์ป่าบางชนิดที่กำลังจะสูญพันธุ์ เช่นนกเงือก กระต๊อง ทางตำบลชะอมได้มีบทลงโทษต่อผู้ที่กระทำความผิด โดยจับส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการตามกฎหมายต่อไป เพื่อเป็นการป้องกันการทำลาย ลักลอบ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการแนวความคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสำเร็จแนวความคิดและหลักการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ

2.1.1 ความหมายการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหาร จะรวมอยู่ในศัพท์สองคำ คือการบริหาร(administration) และ การจัดการ (management) ซึ่งคำแรกนิยมใช้ในภาครัฐ คำหลังนิยมใช้ในภาคธุรกิจ จึงเรียกผู้บริหาร ในภาครัฐว่า ผู้บริหาร (administration) และในภาคธุรกิจเรียกว่าผู้จัดการ (management) แต่ตัว สาระหรือศาสตร์ที่ใช้เป็นเรื่องเดียวกัน จึงมักเรียกรวมกันเป็นการบริหารจัดการ

โฮลท์ (Holt, 1993 : 3) วิโรจน์ สารรัตน์, (2555 : 1). โจนส์ และจอร์จ (Jones and George, 2014 : 5) ได้อธิบายความหมายของการบริหารในทอมที่เหมือนกัน คือ การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผนการจ้ดองค์กร การนำและการควบคุมบุคคลและทรัพยากรทางการบริหาร ดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และขยายความทรัพยากร ขององค์การว่า หมายถึงสินทรัพย์ ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เครื่องจักร วัตถุดิบ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ สิทธิบัตร เงินทุน และลูกค้าที่จงรักภักดี

ความหมายการบริหารจัดการ ให้ ความหมายการจัดการ (Management) ตามพจนานุกรมฉบับพระราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมาย " การจัดการหมายถึงการสั่งงาน ควบคุมงาน ดำเนินงาน "

เดรก เฟรช และ ฮีทเตอร์ สวารด์ (Derak French and Heather Saward,1983) ได้ให้ความหมาย การจัดการ หมายถึง “กระบวนการ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

องรี ฟาโยล์ (Fayol, 1949) ได้กล่าวถึงการจัดการว่าเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม

วาร์เรน บี. บราวน์ (Warren B.Brown,1980) ให้ความหมาย การบริหาร คือ งานของผู้นำที่ใช้ทรัพยากรบริหารทั้งปวงที่มีอยู่ในหน่วยงาน เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดไว้บรรลุผล

พิมลจรรย์ นามวัฒน์(2544). ให้ความหมาย การบริหารคือ การประสานประสานทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ชูบ กาญจนประการ(2520.) ให้ความหมาย การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

พยอม วงศ์สารศรี (2542)ได้ให้คำจำกัดความ “การจัดการเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำงานให้แก่องค์กร โดยการตอบสนองความต้องการ ความคาดหวัง และจัดโอกาสให้เขาเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน”

การจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เนื่องจากการจัดการเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอด มีหลักเกณฑ์ สามารถพิสูจน์ความจริงได้ ตลอดจนได้รับการศึกษาค้นคว้ากันอย่างต่อเนื่อง ส่วนในแง่ของการเป็นศิลป์ ซึ่งหมายถึงการประยุกต์เอาความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะการจัดการในองค์กรแต่ละองค์กรมีปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังนั้นศาสตร์หรือความรู้ในด้านการจัดการเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรได้ จำเป็นต้องประยุกต์ความรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์กรแต่ละองค์กร

ในความเห็นของผู้เขียน ความหมายของ “การบริหารจัดการ” หมายถึง กระบวนการวางแผนการจัดองค์กร กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่อันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาวะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคลเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม

แนวความคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

2.2.1 ความหมายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 10) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาลว่า เป็นระบบโครงสร้างของกระบวนการและความสัมพันธ์ของภาครัฐภาคเอกชน และภาคสังคม ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง สังคมของรัฐเป็นการบริหารจัดการที่ดี

พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า “พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ ”

มาตรา ๓/๑ การบริหารราชการตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิด ผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจาย อำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ โดยมีผู้รับผิดชอบ ต่อผลของงาน การจัดสรรงบประมาณ และการบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ต้องคำนึงถึง หลักการตามวรรคหนึ่ง ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ ต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรานี้ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และ วิธีการในการปฏิบัติราชการและการสั่งการให้ส่วนราชการและข้าราชการปฏิบัติก็ได้

ในความเห็นของผู้เขียน สรุป ความหมายของ “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิด ผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจาย อำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน การบริหารราชการที่มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (citizen centered) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ โดยยึดการบริหารแบบ บูรณาการ ซึ่งมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ใน

การดำเนินภารกิจของรัฐจะต้องมีการเปรียบเทียบต้นทุนค่าใช้จ่าย ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น โดยลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการลงจากที่เป็นอยู่เดิม มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ โดยจะต้องมีการทบทวน และปรับปรุงกระบวนการขั้นตอนทำงานใหม่อยู่เสมอ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต้องมุ่ง เน้นถึงความต้องการและความพึงพอใจของประชาชน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ส่วนราชการ จะต้องสร้างระบบการควบคุมตนเอง โดยมีการตรวจสอบ ติดตาม วัดผล

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสำเร็จ

2.3.1 ความหมายเกี่ยวกับความสำเร็จ

ความหมายเกี่ยวกับความสำเร็จ ตามตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีพ.ศ. ๒๕๔๖บทบัญญัติในส่วนนี้เป็นการกำหนดวิธีการทำงานของส่วน ราชการทั้งในกรณีที่เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและสามารถวัด ความ คุ่มค่าในการปฏิบัติแต่ละภารกิจ โดยกำหนดให้ส่วนราชการต้อง ปฏิบัติตามหลักการ ดังนี้

1. หลักความโปร่งใส พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๒๐ เพื่อให้การปฏิบัติราชการภายในส่วน ราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ส่วนราชการกำหนดเป้าหมาย แผนการทำงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จของงานหรือโครงการ และงบประมาณที่ต้องใช้ในแต่ละงานหรือโครงการ และต้องเผยแพร่ให้ข้าราชการและประชาชนทราบทั่วกันด้วยการกำหนดให้ส่วนราชการต้อง ใช้หลักความโปร่งใส เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานที่ สามารถเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปตรวจสอบประสิทธิภาพในการทำงาน

2. หลักความคุ้มค่าหลักความคุ้มค่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของ การบริหารราชการซึ่งสามารถวัดผลได้ และจะเป็นข้อมูลสำคัญในการ นำมาใช้ปรับปรุงวิธีการ ทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ต่อไป

3. หลักความรับผิดชอบมีขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติราชการในระยะ ต่อไปไม่มี ผู้รับผิดชอบต่อผลของงานที่เกิดขึ้นจากความล่าช้าหรือละเลย ไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งส่งผลให้ เกิดความเสียหายในการบริหาร ราชการ และประชาชนได้รับความเดือดร้อน

ความหมายของความสำเร็จ

จากการศึกษาความหมายของความสำเร็จ พบว่า มีผู้ให้ความหมายของความสำเร็จไว้ ดังนี้

นิตย สัมมาพันธ์ (2548 : 10) กล่าวว่าความสำเร็จ หมายถึง ความสามารถขององค์กร ที่ตั้งแผนปฏิบัติงานและดำเนินการตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพจนบรรลุผลสำเร็จตาม เป้าหมาย

พวงรัตน์ เกสรแพทย์และดุขฎี โยเหลา (2546 : 21) กล่าวว่า ความสำเร็จ หมายถึง ความสามารถในการบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้านการบริหาร ด้วยการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อานันท์ ชินบุตร (2554) กล่าวว่า ความสำเร็จ หมายถึง ความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติงาน การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้บรรลุผลตามที่ตั้งไว้

ในความเห็นของผู้เขียนสรุปได้ว่า ความสำเร็จ หมายถึง ความสามารถในการ ดำเนินธุรกิจให้บรรลุตามการวางแผนการจัดการ การดำเนินการตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจนบรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ (2550 : 120) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารคือ

1. การยอมรับและการสนับสนุนของฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง จะช่วยให้มีการนำไปปฏิบัติในทุกกระดับทั้งทั้งองค์กร
2. ต้องระบุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายให้ชัดเจน สามารถวัดได้ ต้องเข้าใจง่าย ทำ ทายมีเหตุผล อธิบายได้ สามารถบรรลุได้ และต้องกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน
3. ต้องมีการปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ ตามกำหนดที่วางไว้
4. ต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา และต้องถ่ายทอด ประสบการณ์เพื่อสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชา

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร เป็นการมีกระบวนการหรือ การประมวลผลด้วยการเอาความรู้ต่างๆ ที่ได้เพื่อทำการคิดและสร้างสรรค์ต่างๆ ขึ้นมาและที่ สำคัญต้องมีความคิด หัวใจหลักในการที่จะให้องค์กรบริหารงานบรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ

ความสำเร็จของการพัฒนาองค์กร

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2543 : 136-137) ได้ให้ความหมายของความสำเร็จ ของการพัฒนาองค์กรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการดังนี้

1. ความตั้งใจของผู้บริหารที่จะมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบกับปัญหาที่มีอยู่ใน องค์กร

2. ความเข้าใจของผู้บริหารเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของมนุษย์
3. ทักษะของผู้บริหารเกี่ยวกับหลักการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารทุกคนต้องเตรียมการสำหรับการบริหารการเปลี่ยนแปลง ความสามารถหลักการขององค์กรใดองค์กรหนึ่งในการปรับปรุงและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหาร
4. โครงสร้างขององค์กรต้องสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ โครงสร้างขององค์กรควรผูกผันตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ต้องปรับเปลี่ยนได้ตามข้อมูลย้อนกลับได้จากการประเมินผลการพัฒนาองค์กร

5. ระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในองค์กร

6. ต้องมีการวางแผนหรือแม่แบบไว้ทั้งระบบและเป็นโครงการระยะยาวที่ต่อเนื่อง

Bechard , R., & Harris , R. T. (1987). ได้เสนอเงื่อนไขต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรดังนี้คือ

1. การพัฒนาองค์กรจะต้องเป็นการวางแผนการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ มิใช่มองแต่ระบบย่อยใดระบบหนึ่งเท่านั้น
2. การพัฒนาองค์กรจะต้องเป็นความพยายามระยะยาวต่อเนื่อง
3. ผู้บริหารระดับสูงต้องรับทราบ รับผิดชอบ เต็มใจเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นการวางแผนจนถึงขั้นการลงมือปฏิบัติงานและขั้นวัดผลประเมิน
4. การเปลี่ยนแปลงต้องมีความสัมพันธ์กับนโยบาย เป้าหมายขององค์กร
5. การพัฒนาองค์กรต้องมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม
6. เทคนิคการพัฒนาองค์กรที่นำมาใช้ ควรเสริมด้วยประสบการณ์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กรด้วย
7. มุ่งพัฒนาทีมงาน เน้นความรับผิดชอบของงานที่กลุ่มมากกว่ารายบุคคล

Parker, S. K., Axtell, C. M., & Turner, N. (2001). อธิบายว่าทีมเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันต้องพึ่งพากันเพื่อปฏิบัติงานให้เสร็จสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้มีเป้าหมายร่วมกันและยอมรับว่าวิธีเดียวที่จะทำให้งานสำเร็จ คือ การทำงานร่วมกัน

สมใจ ลักษณะ (2546 : 6-7) กล่าวว่า การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานมี 4 ลักษณะดังนี้

1. การบรรลุเป้าหมายของความสำเร็จ (Goal Accomplishment) หมายถึง การพิจารณาผลผลิต (Output) ขององค์กรว่าตรงกับเป้าหมายที่ต้องการเพียงใด
2. การจัดหาปัจจัยทรัพยากร (System Resource) หมายถึง ความสามารถในการจัดหาและจัดสรรทรัพยากร เป็นการพิจารณาประสิทธิภาพของการจัดหาทรัพยากรใน

ลักษณะที่มีเพียงพอสำหรับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติ และจัดสรรอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติงานสำเร็จตาม

3. กระบวนการปฏิบัติงาน (Internal Process Operations) หมายถึง กระบวนการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละกลุ่มงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน การไหลเวียนส่งต่อ(Flow) ของงาน การมีประสิทธิภาพของการทำงานที่ได้งานครบถ้วน มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีช่วยปฏิบัติงาน บุคคลทำงานเต็มศักยภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มมีความราบรื่น ไม่มีข้อขัดแย้ง

4. ความพอใจของทุกฝ่าย (Participant Satisfaction) หมายถึง ผลงานความสำเร็จขององค์กรและกระบวนการปฏิบัติที่ใช้ นำมาซึ่งความพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เพียงใด กลุ่มคนที่สมควรพิจารณา คือ ลูกจ้าง ทีมบริหารองค์กร และพนักงาน เป็นต้น

ทฤษฎีความต้องการประสบความสำเร็จ (The Need to Achieve Theoiy.1961) เป็นทฤษฎีของ David C. Mccelland and J.W. Atkinson ตามทฤษฎีเชื่อว่า โดยปกติแล้วความต้องการที่มีอยู่ในตัวคน มีอยู่สองชนิดคือ ความต้องการความสุข และความต้องการปราศจากความเจ็บปวดแต่ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นมาภายหลังด้วยการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่ามนุษย์ทุกคนต่างก็จะมีความต้องการเหมือนกันแต่จะมีมากน้อย แตกต่างกันได้แก่

1. ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) หมายถึงความต้องการทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อความสำเร็จ บุคคลที่ต้องการความสำเร็จจะมีลักษณะการแข่งขัน ชอบทำงานที่ท้าทาย ต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงาน มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูง เช่น ในเรื่องการแก้ปัญหาหรือการทำงานที่มีความซับซ้อน

2. ความต้องการอำนาจ (Need for Power) หมายถึงบุคคลต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ต้องการเป็นผู้นำในการตัดสินใจ บุคคลซึ่งต้องการอำนาจจะมีความพยายามเพื่อที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น มีความพอใจที่จะอยู่ในสถานการณ์แข่งขันหรือสถานการณ์ซึ่งมุ่งที่สถานภาพ และมีความภาคภูมิใจ

3. ความต้องการผูกพัน (Need for Affiliation) หมายถึง บุคคลต้องการการยอมรับ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการมีความสัมพันธ์และผูกพันกับสมาชิกในกลุ่มมีความเป็นมิตรไมตรีและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น

แนวความคิดและหลักการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 ความหมายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) หมายถึง สิ่งต่างๆ (สิ่งแวดล้อม) ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน และกำลังแรงงานมนุษย์ เป็นต้น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทรัพยากรธรรมชาติ” ไว้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่มีปรากฏอยู่ตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์ สามารถนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่มนุษย์และสภาวะธรรมชาติด้วยตนเองได้ เช่น น้ำ ประมง ป่า ไม้ ดิน แร่ธาตุ สัตว์ป่า พืชพันธุ์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย

นิวัตติ เรืองพานิช (2517) ได้อธิบายไว้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีประโยชน์ สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หรือ มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ทั้งนี้รวมถึงพลังงานของมนุษย์ด้วย

จารุบุตร เรืองสุวรรณ (2514) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง หมู่มากหรือบ่อเกิดของทรัพย์ที่จะนำมาบำบัดสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติอยู่แล้ว

สมิทธิ สระอุบล (2532) มองว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เป็นประโยชน์ ในทางเศรษฐกิจที่มี เป็นเองหรือที่มีอยู่แล้ว เพียงแต่มนุษย์ขวนขวายหาสนองความต้องการของ มนุษย์ที่เป็นอยู่ให้สุขสบายเท่านั้น

เกษม จันทรแก้ว (2544) ให้ความหมายของคำว่าทรัพยากรธรรมชาติไว้ว่าหมายถึง สิ่งต่างๆ ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ (2545) อธิบายว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือมนุษย์นำมา สอนองความต้องการในด้านปัจจัยสี่ ถ้าขาดทรัพยากรธรรมชาติเสียแล้ว มนุษย์จะไม่สามารถดำรงชีวิต อยู่ได้ ตัวอย่างทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำ ดิน อากาศ ป่าไม้ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน รวมทั้ง ทรัพยากรพลังงานมนุษย์ด้วย

สวัสดิ์ โนนสูง (2543) เสนอว่าทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นได้ เช่น แสงอาทิตย์ อากาศ น้ำ ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า หิน แร่ และมนุษย์ บางชนิดมีความสวยงามเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ จากความหมายทรัพยากรธรรมชาติ สามารถสรุปได้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ของมนุษย์ และสามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หากทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้เสื่อมโทรมหรือสูญเสียไป มนุษย์จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

สิ่งแวดล้อม (Environmental) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งสิ่งที่มีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต เห็นได้ด้วยตาเปล่า และไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ธรรมชาติ เช่น อากาศ ดิน หิน แร่ธาตุ น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ ทะเล มหาสมุทร พืช พรรณ สัตว์ต่าง ๆ และสิ่งที่มีมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น หรืออาจจะกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมจะประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์นั่นเอง

สิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดย มนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงทั้งในทางเสริมสร้างและทำลาย

สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ที่อยู่รอบ ๆ ตัว ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ จำแนกได้ 2 ชนิด คือ

2.1.1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ อากาศ ดิน ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ทักษณภาพต่าง ๆ ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ ทะเล มหาสมุทร และ ทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิด

2.1.2) สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพหรือชีวภูมิศาสตร์ ได้แก่ พืชพันธุ์ธรรมชาติต่าง ๆ สัตว์ป่า ป่าไม้ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่อยู่รอบตัวเราและมวลมนุษย์

2.2) สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมประดิษฐ์ หรือมนุษย์เสริมสร้างขึ้นมา ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้นมาโดยใช้กลวิธีสมัยใหม่ ตามความเหมาะสมของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ รถยนต์ พัดลม โทรทัศน์ วิทยุ ฝนเทียม เขื่อน บ้านเรือน โบราณสถาน โบราณวัตถุ อื่น ๆ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ค่านิยม และสุขภาพอนามัย

การใช้คำว่า "ทรัพยากรธรรมชาติ" และคำว่า "สิ่งแวดล้อม" จากการพิจารณาว่าคำทั้งสองนี้มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน โดย

เกษม จันทรแก้ว (2525) ได้เสนอไว้ดังนี้

1) ความคล้ายคลึงกัน ในแง่ที่พิจารณาจากที่เกิด คือ เกิดขึ้นตามธรรมชาติเหมือนกัน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์ต่อมนุษย์เช่นกัน มนุษย์รู้จักใช้ รู้จักคิดใน การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ และมนุษย์อาศัยอยู่ในทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ก็ให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ แล้วมนุษย์ก็เรียกสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดว่า

"สิ่งแวดล้อม" ความคล้ายคลึง กันของคำว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ที่ว่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของ สิ่งแวดล้อม

2) ความแตกต่าง ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่สิ่งแวดล้อมนั้นประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยอาศัย ทรัพยากรธรรมชาติ หาก ขาดทรัพยากรธรรมชาติ มนุษย์จะไม่สามารถสร้างสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ได้เลย ถ้าแยกมนุษย์ออกมาในฐานะผู้ใช้ประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ เมื่อก้าวถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จึงควรใช้คำว่า "ทรัพยากรธรรมชาติ" แต่ถ้าต้องการกล่าวรวม ๆ ถึง สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ควรใช้คำว่า "สิ่งแวดล้อม" แต่ถ้าต้องการ เน้นเรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน ก็ควรใช้คำว่า "ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม"

ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เกษม จันทร์แก้ว, 2544) 1) ทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งตามลักษณะที่นำมาใช้ได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1.1) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทใช้แล้วไม่หมดสิ้น ได้แก่

1.1.1) ประเภทที่คงอยู่ตามสภาพเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย เช่น พลังงาน จากดวงอาทิตย์ ลม อากาศ ฝุ่น ใช้เท่าไรก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไม่รู้จักหมด

1.1.2) ประเภทที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากถูกใช้ในทางที่ผิด เช่น ที่ดิน น้ำ ลักษณะภูมิประเทศ ฯลฯ ถ้าใช้ไม่เป็นจะก่อให้เกิดปัญหาตามมา ได้แก่ การปลูกพืชชนิด เดียวกัน ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ในที่เดิม ย่อมทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ได้ผลผลิตน้อยลงถ้าต้องการให้ดิน มีคุณภาพดีต้อง ใส่ปุ๋ยหรือปลูกพืชสลับและหมุนเวียน

1.2) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทใช้แล้วหมดสิ้นไป ได้แก่

1.2.1) ประเภทที่ใช้แล้วหมดไป แต่สามารถรักษาให้คงสภาพเดิมไว้ได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ประชากรโลก ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ภูเขาเสียจากโรงงาน ภูเขาในดิน ปลาบางชนิด ทัศนียภาพอันงดงาม ฯลฯ ซึ่งอาจทำให้เกิดขึ้นใหม่ได้

1.2.2) ประเภทที่ไม่อาจทำให้มีใหม่ได้ เช่น คุณสมบัติธรรมชาติของดิน พร สวรรค์ของมนุษย์ สติปัญญา เผ่าพันธุ์ของมนุษย์ชาติ ไม้พุ่ม ต้นไม้ใหญ่ ดอกไม้ป่า สัตว์บก สัตว์น้ำ ฯลฯ

1.2.3) ประเภทที่ไม่อาจรักษาไว้ได้ เมื่อใช้แล้วหมดไป แต่ยังสามารถนำมาอุป ให้ กลับเป็นวัตถุดิบเช่นเดิม แล้วนำกลับมาประดิษฐ์ขึ้นใหม่ เช่น โลหะต่าง ๆ สังกะสี ทองแดง เงิน ทองคำ

1.2.4) ประเภทที่ใช้แล้วหมดสิ้นไปนำกลับมาใช้อีกไม่ได้ เช่น ถ่านหิน ฆ้ำมัน ก๊าซ อโลหะส่วนใหญ่ ถูกนำมาใช้เพียงครั้งเดียวก็เผาไหม้หมดไป ไม่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้

ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พิเชษฐ หลังทรัพย์, 2546)

1) ให้ความรู้แก่ประชาชน สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจะสร้างความร่มรื่น ให้แก่ประชาชนและสัตว์ เช่น ฆ้ำตัก ป่าเขา ถ้ำ สัตว์ป่า และทะเล รวมถึงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละภาค แต่ละท้องถิ่น ที่ใดมีสิ่งแวดล้อมที่สวยงามจะทำให้ประชาชนทั่วโลกอยากจะชมและไปท่องเที่ยว ประเทศนั้น ทำให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ส่งผลให้เงินรายได้จากต่างประเทศเข้าไปในประเทศทำให้ได้เปรียบดุลการค้า

2) เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากจะได้เปรียบประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติน้อย เพราะทรัพยากรธรรมชาติเมื่อมีมากสามารถส่งออกขายในประเทศเพื่อนบ้านนำเงินรายได้เข้าประเทศ ทำให้สามารถขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจสังคมและ อุตสาหกรรมได้รวดเร็ว เพราะมีวัตถุดิบในประเทศ ต้นทุนการผลิตต่ำ ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แร่ ธาตุ ป่าไม้ ฆ้ำมัน ก๊าซ ถ่านหิน เป็นต้น

3) เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติสามารถอำนวยความสะดวกสบายแก่ประชาชนในการดำรงชีวิตตามธรรมชาติ เช่น ข้าว เป็นอาหารของมนุษย์ บ้านเป็นที่อยู่อาศัยโดยการตัดไม้จากป่ามาเลื่อยเป็นชิ้นเล็กๆ ตามขนาดต่างๆ ผ้าฝ้าย และผ้าพื้นเมือง นำมาทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม สมุนไพรต่างๆ ที่เกิดตามธรรมชาติมนุษย์นำมาสกัดเป็นยารักษาโรค เป็นต้น

4) แปรสภาพวัตถุของเสียมาใช้ งาน เศษอาหารที่เหลือจากการบริโภค ขยะมูลฝอย มูล สัตว์ และเศษใบไม้ ถ้าปล่อยทิ้งไว้ อาจเกิดการเน่าบูด มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์จากการทำปุ๋ย หมักไว้ใช้เพาะปลูกหรือจำหน่ายได้ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย

5) ปรับสภาพธรรมชาติให้สมดุล สิ่งแวดล้อมช่วยปรับสภาพธรรมชาติของมนุษย์และ สัตว์ สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตให้สมดุลกัน เช่น เวลากลางวันพืชปรุงอาหารได้ก๊าซออกซิเจนที่เป็น ประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์

6) สร้างความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์ สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านและที่ทำงาน ตลอดจนการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย สร้างความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์ ถือว่าเป็น สิ่งแวดล้อมที่ มนุษย์สร้างขึ้นและทันสมัย เช่น โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ รถยนต์ เครื่องบิน และ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นต้น

สาเหตุที่ทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย (สวัสดี โนนสูง, 2543)

1) สาเหตุทางตรง

1.1) เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เป็นสาเหตุที่พบมากที่สุด ตัวอย่างได้แก่ การก่อสร้างถนนและอาคารทำให้เกิดปัญหาฝุ่นผงในอากาศ การเผาหญ้าหรือฟางในไร่นาทำให้เกิดควัน การทำเหมืองแร่ทำให้เกิดฝุ่นผงและตะกอนดิน การใช้สารเคมีทางการเกษตรทำให้มีสารพิษตกค้างใน ดิน ในน้ำและพืชผลการถลุงแร่และใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงทำให้เกิดฝุ่นผงและก๊าซพิษ และการทิ้ง ขยะซึ่งทำให้น้ำเสีย

1.2) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ เช่น ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด และแผ่นดินไหว ทำให้เกิดฝุ่นผงและควัน การเกิดฝนตกทำให้น้ำในแหล่งน้ำสกปรกเนื่องจากมีตะกอนดิน และซากอินทรีย์วัตถุมากผิดปกติ เป็นต้น

2) สาเหตุทางอ้อม

2.1) การเพิ่มของประชากร (Population growth) แม้ปัจจุบันการวางแผนครอบครัวจะเป็นที่ยอมรับมากขึ้น แต่แนวโน้มของการเพิ่มประชากรโลกยังคงสูง เกิดการขยายตัวของสังคม ต้องใช้ทรัพยากรเพื่อการอยู่รอดมากขึ้น และทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา

2.2) ปัญหาทางเศรษฐกิจ (Economic problem) ความยากจนเป็นเหตุให้มนุษย์ ต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นโดยไม่คำนึงถึงผลเสีย ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจพอที่จะแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อม ถ้าหากมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะใช้ทรัพยากรมากเกินไปจนเกินความจำเป็นขึ้นพื้นฐานจนก่อ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเช่นกัน

2.3) ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Scientific and technological advance) ความก้าวหน้าทางวิทยาการจะเป็นตัวเร่งให้เกิดการขาดแคลนทรัพยากร และปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเพราะมนุษย์สามารถสำรวจและนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ ประโยชน์ได้มากและรวดเร็วขึ้น ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดมลพิษได้มากตามไปด้วย

ทั้งนี้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาตินอกจากจะใช้หลักการการจัดการแบบบูรณาการแล้วจะต้องมองทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวมด้วย (Holistic Approach) เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากปัญหาทรัพยากรมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนเกี่ยวโยงกับหลายมิติ ทุกสิ่งทุกอย่างต่างเกี่ยวพันและส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกันทั้งสิ้น อาจจะเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทันทีหรือไม่ก็ตาม และอาจเกิดผลกระทบที่มนุษย์เองอาจคาดไม่ถึงก็ได้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลชะอม โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพิ่มโครงการอนุรักษ์ป่าไม้และธรรมชาติขึ้นมา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของคนในพื้นที่ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และโครงการที่จัดทำควรมีรางวัลเพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้ที่เข้าร่วมโครงการ

การที่จะประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการควรร่วมมือประสานงานกับทุกฝ่าย โดยมีเจ้าภาพเพื่อติดตามผลงาน การทำงานควรทำอย่างต่อเนื่องและเอาใจใส่ ควรเชิญวิทยากรผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อมาวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- Bechard , R., & Harris , R. T. (1987). Organizational Transitions : Managing change (2 nd ed.). Reading , Master’s Thesis, Addison – Wesley.
- Brown, Warren B., and Moberg, Denis J. (1980). Organizational Theory and Management : A Macro Approach. New York : John Wiley & Sons.
- Derek French and Seward Heather. Dictionary of Management Second Edition. Aldershot: Gower. 1983.
- David C. McClelland and J.W. Atkinson (The Need to Achieve Theory. 1961)
- Fayol, Henri. (1949). General and Industrial Management. London : Sir Isaac Pitman & Sons.
- Holt, J.M. (1993). Management : Principles and Practices. New Jersey : Prentice Hall.
- Jones, G.R. and George, J.M. (2014). Contemporary Management. Singapore : McGraw-Hill Education.
- McClelland, David C. 1962. Business Drive and National Achievement. New York : D. VanNostrand.

- Parker, S. K., Axtell, C. M., & Turner, N. (2001). Designing a safer workplace : Importance of job autonomy, communication quality, and supportive supervisors. *Journal of Occupational Health Psychology, 6*, 211-228.
- เกษม จันท์แก้ว; และประพันธ์ โกยสมบูรณ์. (2525). หลักการสิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม จันท์แก้ว. (2544). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กิตติศักดิ์ แพรวพรายรัตน์ (2553) ,พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2514). ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.
- จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ. (2545). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. :กรุงเทพฯ
- ชูป กาญจนประกร. 2520. หลักรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์
- นิตย สัมมาพันธ์. (2548) ภาวะผู้นำพลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : อินโนกราฟฟิกส์,
- นิวัติเรืองพานิช. (2517). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นเรศร์ บุญเลิศ : อ่างใน นเรศวรวิจัย ครั้งที่ 12: วิจัยและนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ
 บวรศักดิ์อุวรรณโณ. การสร้างธรรมาภิบาล (good governance) ในสังคมไทย.
 กรุงเทพมหานคร:วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2542
- พยอม วงศ์สารศรี. 2542. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: หจก.อักษรศาสตร์.
- พวงรัตน์ เกสรแพทย์และดุขฎิ โยเหลา (2546,กันยายน).”การศึกษาเขาวน้อารมณ ใน
 ฐานะตัวกำหนดความสำเร็จของผู้บริหาร”,วารสารพฤติกรรมศาสตร์,9(1):2.
 พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ ๒)
 พ.ศ. ๒๕๖๒
- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2544). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 5).
 กรุงเทพฯ:เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล.
- พิเชษฐ หลั่งทรัพย์. (2546). การจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริม

อาชีพ

- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา.
กรุงเทพฯ :ทิพย์วิสุทธิ์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2535). การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทของ
องค์กรในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2543). องค์กรและการจัดการ,(พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมใจ ลักษณะ (2546) : การพัฒนา
ประสิทธิภาพในการทำงาน (พิมพ์ครั้งที่ 3),กรุงเทพฯ ธนรัชการพิมพ์
- สมิทธิ สระอุบล. (2532). มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สวัสดิ์โนนสูง. (2543). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ
: โอเดียนสโตร์ สวัสดิ์ โนนสูง. (2546). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :โอเดียนสโตร์.
- สุรพันธ์ ฉันทแดนสุวรรณ.องค์กรและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพมหานคร
: บริษัทจุดทอง จำกัด, 2550.
- อานันท์ ชินบุตร (2554). ปลุกพลังจิต : สู้ความมั่งคั่งรุ่งเรืองตลอดกาล, กรุงเทพฯ
: ซีเอ็ดยูเคชั่น